

A. 116/BR

Swätryck E

OM

OSEDLIGHETEN I STOCKHOLM

OCH DESS BOTEMEDEL.

EN TIDSBILD

AF

N. J. EKDAHL,

Kyrkoherde i Adolf Fredrika församling.

→*←

STOCKHOLM,
Typografiska Föreningens Boktryckeri,
1866.

00900

Oh (Ret.,
smätr.)

Ex A

B 1640/44

B. IV.

OM

OSEDLIGHETEN I STOCKHOLM

OCH DESS BOTEMEDEL.

EN TIDSBILD

AF

N. J. EKDAHL,

Kyrkoherde i Adolf Fredriks församling.

— 643 —

STOCKHOLM,
Typografiska Föreningens Boktryckeri,
1866.

25 - 1/2

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM

182

OSZDORIGIÉLET ÉS STOKKOLM
182

Till den ärade Allmänheten!

Undertecknad har, uti en följd af artiklar, som benäget blifvit intagna i tidningen *Fäderneslandet*, en i hvarje vecka från och med den 14 Februari till den 28 Mars, framlagt åtskilligt som han anser vara tänkvärdt, icke allenast för den kommun han tillhör, utan jemväl för hvarje kommun och isynnerhet de större städerna inom hela riket.

Denna artikel-serie har till öfverskrift: Om ösedligheten i Stockholm. Detta mitt ringa arbete har blifvit emottaget med en för mig oväntad välvilja, både här på stället och, såvidt jag kunnat inhemta, i alla delar af riket. Man har blott haft deremot en anmärkning att göra, den att jag nemligen lemnat det i form af tidningsartikel och ej i form af bok eller broschyr, hvilket man ansett vara mera lämpligt, enär tidningen i hvilken den intagits, så spridd den än är, på långt när ej läses af alla dem som hafva ett stort intresse i att känna dessa sakförhållanden, hvarjemte man gjort den anmärkningen, att åtskilliga af de åtta tidningsnumren lätt komma bort, så att man hvarken från början eller framdeles är i

stånd till att få läsa hela afhandlingen i sitt sammanhang. Många personer hafva derföre önskat att jag skulle utgifva detta mitt arbete i en särskild bok för afhjelpande af nämnde olägenheter. Jag har visserligen min egen tanke om lämpligheten eller olägenheterna af såväl det ena som det andra sättet att låta en så vigtig sak komma till allmänhetens kännedom, och tror att jag på intet sätt har felat, då jag som vehikel derföre försäkrat mig om landets mest spridda tidning. Men jag ger gerna vika för andras meningar och anser jembväl det andra sättet användbart. Min önskan är att saken ifråga måtte bli så allmänt känd och behjertad som den verkligen förtjenar. Att jag här och der ändrat och tillagt åtskilligt, till det mesta i noter under texten, tror jag snarare kommer att gagna än skada den goda saken.

Stockholm i April 1866.

Till red. af tidn. Fäderneslandet!

Då osedligheten i Stockholm genom det tryckfrihetsåtal, som för närvarande handlägges vid härvarande rådstufvurätt åter kommit på dagordningen, så vänder sig under tecknad, som i sin egenskap af själasörjare och kommunalman haft och har mångfaldiga tillfällen att reflektera och framkomma med förslag öfver detta dystra ämne, till redaktionen af Sveriges mest lästa tidning med ödmjuk anhållan derom att denna min uppsats måtte antingen i sin helhet eller i förkortad form, i den mån utrymmet medgifver, få i tidningen inflyta. Det väcker min förundran att hr Unmans lilla afhandling, som är hällen i en human form, kunnat väcka en sådan ovilja hos polisinstitutionen i Stockholm, att den blifvit föremål för åtal, enär ingen bättre vet än polisen sjelf hurudan ställningen är i detta hänseende inom hufvudstaden, och att af författaren icke ens är hälften sagdt af hvad som derom kunnat och bordt sägas. Polismyndigheten hade efter mitt förmenande, tvertom bordt visa hr Unman välvilja och tacksamhet för det han gaf henne en finger-

visning om den styggelse och det elände, som sätter en så svart fläck på denna i så många hänseenden kärnfriska och framåtsträfvande första stad i Sverige. Vi vilja hoppas att det nya statsskicket skall i någon mån göra sitt till för att tvätta bort denna smutsfläck ifrån hennes af moralisk lifskraft strålande anlete. Jag hoppas det med så mycket större skäl, som jag vet att sjelfva polischefen, som är en varm vän af det nya statskicket, och derjemte en rättrådig, human och mångsidigt bildad man, den der icke belamrat sig med några honom besvärande antecedentier, hvarken såsom menniska i allmänhet eller embetsman i synnerhet, allvarligt vill och kan tjena det samhälle, hvars styresman han är, och således icke lär underlåta att tillhålla de tjänstemän, som sortera under honom, att gå den rätta vägen, hvilket de så mycket hellre kunna och böra göra, som de icke heller äro besvärade med sådana antecedentier som för dem stänga vägen. Här har synbarligen ett förhastande egt rum, så att de ansett de anmärkningar, som nu blifvit gjorda, mera rört dem än deras företrädare i de respektive embetena. Detta misstag, som de gjort af ett förhastande, hoppas jag de skola inse och nödtorfteligen rätta och förbättra.

Stockholm den 10 Februari 1866.

N. J. Ekdahl.

I.

Osedligheten i Stockholm.

1:o. Dess källor.

1) *Inflyttningarne*. Om dem är i allmänhet intet öndt att säga, enär det ligger i sakens natur att en stad, som är stadd i så stor tillväxt, som Stockholm, icke kan tillvexa på annat sätt än genom inflyttningar, och man tvingas sanningen till ära att erkänna, det de flesta som komma hit, är arbetsamt, välvilligt och godt folk, som icke bidraga till det osedliga eländets förökande i hufvudstaden. Detta är alltså regeln. Men, som vi veta, har hvarje regel sina undantag. Dessa undantag bestå deri, att ifrån alla delar af landet hitströmma, isynnerhet på somrarne, då segelfarten är öppen och man för godt pris kan erhålla en däckplats både på seglande och ångfartyg, en mängd lägrade kvinnor, som icke väl tålas i sina hemorter, der, lyckligtvis för landet sedlighetskänslan är sträng och man alltså bemöter dessa fallna kvinnor med förakt och en viss hårdhet. Här deremot anses en fallen kvinna med mera blidhet och såsom ett offer för de mänskliga passionerna, och därför behandlas hon med mera godhet och undseende än annorstädes. När härtill kommer att hon närer

ett väl grundadt hopp att få kasta frukten af sin ungdomsförvillelse på allmänna barnhuset antingen för intet, eller för en ringa penning, eller för det hon någon kortare eller längre tid intages der såsom amma, så äro fördelarne för henne så i ögonfallande, att ingen må undra öfver att hon längtar hit såsom till ett förlofvadt land, till ett Eldorado. På detta sätt får Stockholm skylta i statistiken öfver oäkta barn för 3 å 400 om året, hvilka rätteligen icke tillhöra Stockholm, utan landsorten, och på detta sätt har Stockholm blifvit brännmärkt såsom den osedligaste af alla Europas städer, och det utan att taga hänsyn till den omständigheten, att den grofva osedligheten, som ligger Europas flesta andra städer till last, sällan af sig såsom frukt lemnar några oäkta barn. De hit inflyttade lägrade kvinnorna känna icke någon synnerlig hemlängtan till en ort, der de skulle föraktas och bemötas med speord, och derföre stanna de här, och tro att den omständigheten, att de äro tolererade är alldeles detsamma som att vara ömtyckta, hvilket likväl icke är förhållandet, om icke det skulle vara utaf utsväfvande obetänksamma unga karlar, som i sitt oförstånd icke veta hvad ondt de göra både sig sjelfva och de förvillade kvinnorna, som ingen gerna vill och kan taga i tjänst, samt hela det Stockholmska samhället, som både i moraliskt och materielt hänseende får dyrt plikta för deras utsväfningar. En och annan af dessa fallna kvinnor råkår här stifta bekantskap med unga män, som ega förmögenhet eller förmåga att förvärfva. De få bostad kläder och uppehälle af sina tillbedjare. Ett

eller flera barn blifva frukten af denna lösa förbindelse. Dessa barn uppfostras jemväl på fadrens bekostnad. Han ser dem dagligen. Deras goda anlag utvecklas. Han kommer allt mer och mer, hvilket är högst naturligt, att älska sina barn och känna den ljuftva fadersglädjen. Han vill icke göra dem någon orättvisa, emedan han väl vet att det icke är de arma barnens fel att de kommit i världen, utan hans eget och hans ungdomsförvillelses. Han vill göra dem till sina lagliga arfvingar, och detta kan blott ske på ett sätt, att nemligen med deras moder ingå lagligt äktenskap, civilt eller kyrkligt, i enlighet med omständigheternas kraf. På detta sätt lyftes en fallen kvinna till ära och välstånd och intar plats i en samhällsklass, till hvilken hon ursprungligen icke hörde. Om allt detta är ingenting att säga, emedan det är naturligt och bör väl så vara. Men exemplet verkar. Det verkar derhän, att omkring 500 kvinnor gå för samhället förlorade, mot en soän gör lycka. De resonnera så här: N. N. har blifvit grossörska, grefvinna, friherrinna, kanslirådinna o. s. v. på grund utaf sin lättfärdighet. Jag stöde ju i ljuset för mig sjelf om jag icke beträdde samma väg som hon, och beredde mig lycka och utkomst i världen. För att finna lyckan lemnar hon sina behag nästan åt hvem som helst, och tror, att af de många fjärlar, som fladdra omkring henne, väl någon skall fastna i hennes nät på fullt allvar, och märker icke att hon bygger på en vulkan, som snart skall störta under henne. Hon är en allmän kvinna innan hon sjelf vet af det, och mötes öfver-

allt med det förakt, som tillkommer en sådan, och kommer välförtjent under polisuppsigt.

2) Enahanda är förhållandet med en stor mängd lättfärdiga och tjufaktiga karlar, som icke heller äro väl tålda i landsortskommunerna. De draga sig äfven hit till den "befolkade öknen", der de anse sig kunna följa sina onda anlag utan att blifva upptäckta eller derföre allvarligen näpsas hvarken af opinionen eller af lagen, som de tro sig antingen vara oåtkomliga för eller ock att den blundar. Men deri bedraga de sig; ty hvar och en måste förr eller sednare skörda sina gerningars frukt. Rättvisan är Guds. Den sofver icke. Den dröjer blott för att lemna syndaren tillfälle att bättra sig. Gör han det icke så drabbar den utan nåd och förskoning. Han har derföre ingen annan att skylla än sig sjelf, som i likhet med den lättfärdiga qvinnan byggt på en vulkan, som störtar under honom och förer honom med säkerhet i förderfvet.

3) En tredje afdelning af dem som i hög grad bidraga till sedeförderfvet i hufvudstaden, består af s. k. resande, hvilka strömma hit i stor mängd, dels för nöjes skull och dels för skötandet af affärer. Jag måste rättvisligen erkänna att flertalet af dessa resande äro rättskaffens män, hvilkas samvete icke tillåter dem att här utså något ogräs. Men detta hindrar icke att ett stort antal af unga oerfarna män, som gjort sig det begreppet om Stockholm, att det är en frimarknad för all slags osedlighet, bidraga ganska mycket till ökandet af det allmänna eländet.

4) En särskild afdelning af karlar, som verksamt bidraga till ökadhet icke allenast af oredlighet utan ock osedlighet inom hufvudstaden, äro de här förlagda garnisonsregementena, hvars gemenskap till det mesta kommer ifrån landsorten. Som vi veta äro hvarken officerarne i de subalterna graderna eller truppen fullt sysselsatta mer än på sin höjd en månad om året, då de hafva sin fält-exercis. Men då ingen människa står ut med det svåra arbetet "*att göra ingenting*", (non possumus nihil agere), så måste de hafva sysselsättning. Denna sysselsättning skaffa de sig sjelfva, och den består i de flesta fall af sedeförderfvande utsväfningar. De röa sig med att förföra kvinnor som äro stadde i stadens innevänares tjänst, och dessa kvinnor, sedan de en gång blifvit inledda på lastens väg, låta det icke bero blott vid lösaktigheten, utan de stjåla och försnilla för sitt husbondefolk allt hvad de kunna till förmon för sina s. k. fästmän. Det säger sig sjelft att man snart blir nödsakad att skilja sig vid en sådan tjenare, antingen för hafvandeskap eller tjufaktighet, och den sålunda från tjensten skiljda kvinnan vågar ingen, som är vän af goda seder i sitt hus, eller som drifver ett ärligt yrke, hvilket icke tål vid några otillständiga afbränningar, att taga i sin tjänst. Karlarne, som kallas kronans, blifva snart till följe af utsväfningarne med kvinnor, fylleri och snusättning, odugliga till kronans tjänst och komma sedan i allmänhet att ligga denna kommun till last. Enahanda blir snart förhållandet med de arma till dubbla laster förförda kvinnorna, som, sedan de sakna stadig

sysselsättning, blifva nödsakade att först slå sig till den hopen, som man kallar allmänna kvinnor och sedan antingen korrektionister eller fattighjon, eller ej sällan först det ena och sedan det andra. Här hafva vi ett af samhällets kräftsår, som är svårt att läka, om det ej både skall skäras och brännas. Denna vigtiga operation tillhör det nya stats-skicket att verkställa, hvarföre jag icke finner mig befogad att f. n. vidare yttra mig derom, sedan jag i förbigående antydt hållet, hvarifrån hjälpen skall komma.

5) Allt sedan Carl XII:s (som anses vara den konkreta typen af allt hvad tappert, redligt och godt, som är att finna hos svenska folket) död har hofvet i vår goda stad varit mer och mindre bekajadt med lättsinnighet, som man med ett mildare, fast freinmande ord, behagat kalla galanteri. Detta galanteri har till nationens obothiga skada utöfvat allt annat än en hälsosam inflytelse på folket i allmänhet och hufvudstaden isynnerhet, ty efter Regentens föresyn ordnar sig hela samhället (*regis ad exemplum totus componitur orbis*). Men vi hafva väl icke mycket att beklaga oss öfver i detta hänseende, då de öfriga Europeiska folken och isynnerhet det franska längre än vi haft det annu värre. Det må vara vår tröst att sedligheten alltid förbättrats hos hvarje folk, åtminstone inom de Europeiska samhällena, i samma mån som den verkliga friheten stigit. Sjelfsväldet och pöbelyran under den första franska revolutionen kunna icke räknas dit. Vi hoppas alltså äfven i detta hänseende af det nya stats-skicket en förändring till det bättre, helst alla

indiciet af 1848 års rörelser hos de Europeiska folken hafva ett oförtydbart syfte i denna riktning.

2:o. Stockholms-infödingarna.

Ifrån längre tid tillbaka än specialhistorien kan lemna uppgifter har Stockholms befolkning varit starkt uppblandad med den hitflyttande landsortsbefolkningen, som, på sätt jag förut visat, bestått både af välartade och mer och mindre förderfvade subjekter. Efter hvad tabellverket för de sista hundra åren gifver vid handen, skulle Stockholms befolkning varit i det närmaste utdöd, om icke de starka inflyttningarne icke allenast uppehållit, utan jemväl ökat befolkningen. Att dödligheten härstädes varit så stor, att nästan under hela den uppgifna tiden tabellverket visat en så stor skillnad emellan födde och döde, härrörer, efter mitt förmenande, af tvenne skäl: dålig sundhets- och sedlighetspolis. Man har först i de sednare tiderna gjort åtskilliga mer och mindre lyckade bemödanden att åstadkomma förbättring i båda dessa hänseenden. Emellertid har, på sätt bibeln uttrycker det, »ogräset och hvetet fått vexas tillsammans». Att här finnas goda seder, derföre har man lika mycket att tacka landsortsinflyttningarne som infödingarne. Att skilja emellan hvilkendera som är mest värlande till de dåliga, är och förblifver väl en omöjlighet; ty sedan de inflyttade varit här någon tid, så anses de vara detsamma som

Stockholms infödingar. Deras barn, äfven om en stor mängd af mödrarne kommit hit lägrade, äro och hafva alltid ansetts såsom Stockholms infödingar. Lasten förer alltid nöd och elände med sig. Barnen af sådana mödrar njuta nästan alltid knapp och otillräcklig beklädning och föda och, hvad som värre är, en dålig uppfostran; ty de se icke något godt i modershemmet. Allmänna barnhuset, som af drottning Christina stiftades till ett slags hittebarnshus (orphanotrophium), har visserligen under något mer än två århundraden varit en välgörenhetsanstalt, hvilken räddat många tusen ifrån att förgås af nöd och blifva moraliskt förtappade. Men denna räddningsanstalt har varit otillräcklig. Den allmänna välgöreheten, som är stor i Stockholm, har trädt emellan och räddat lika många, om icke ännu flera. Men trots dessa dubbla ädla bemödanden har dock ett stort antal barn blifvit uppoffrade och fått vexa upp till brottslingar. Detta sednare härrörer likväl snarare af föräldrarnes och isynnerhet mödrarnes djupt sjunkna belägenhet. De hafva icke medgifvit kommunen att rädda deras barn, ty sådant har stått i strid med deras egennyttan. De hafva tvärtom skickat ut barnen att tigga, för att sjelfve få frossa på nådesmulorna. När barnen kommit hem med rika tillgångar, hafva de fått beröm och uppmuntran af sina dåliga föräldrar, och när de haft litet eller intet, hafva de blifvit nedskälde och vanligtvis agade och misshandlade. Under sådana missgynnande förhållanden är steget obetydligt från tiggeri till tjufnad, hvartill ofta erbjuder

sig tillfälle för sådana kringstrykande barn. Detta ogynnsamma förhållande för det upp-
 vexande fattigare släktet har blifvit behörigen
 uppmärksamadt, då tvenne män, af hvilka
 den ena representerade kyrkan och den andra
 polismyndigheten, nemligen pastor-primarius
 Johan Olof Wallin och polismästaren Olof Wann-
 qvist, satte sig i spetsen för ett sällskap, hvars
 syfte var stiftandet af tvenne räddningsanstalter,
 den ena för vanvårdade och den andra för vanär-
 tiga barn. För den förstnämnde inköptes vid
 Wollmar Yxkullsgatan tvenne stora egendo-
 mar, som genom nybyggnader och repara-
 tioner apterades till en asyl för omkring 200
 barn af båda könen. Der fingo barnen klä-
 der, föda, uppfostran och skolundervisning.
 Det är satt utom allt tvifvel att denna rädd-
 ningsanstalt, stiftad af den uppoffrande men-
 niskokärleken, utträttat mycket godt. Men
 ingenting är så godt att det ej kan förbätt-
 ras, säger ett gammalt ordspråk, som tyckes
 hafva legat till grund för direktionens öfver
 denna inrättning vidtagna åtgärder. att för-
 sälja egendomarna i staden och inrätta barn-
 hem eller små kolonier på landet, der ung-
 domen kunde erhålla sin uppfostran under
 inflytande af en renare både moralisk och
 atmosfärisk luft, än den man andas här i
 hufvudstaden. Förändringen, som skett för
 några få år sedan, har ännu icke hunnit lemna
 några säkra resultat, hvaraf man kan sluta
 huruvida det åsyftade målet i större eller
 mindre mån vunnits. Man har likväl all an-
 ledning att hoppas det bästa. Den andra in-
 rättningen, en räddningsanstalt för vanartiga
 barn, förlades i egendomen nr 12 på Tjär-

hofsgatan i Katharina församling. Egendomen, som var en gåfva af en rik borgarenska, Kynelius, apterades efter hr Wannqvists idé ursprungligen till ett fängelse med celler för 50 gossar, och sattes snart under tillsyn af direktionen för södra frivilliga arbetshuset. Der lemnas undervisning åt ungdomen, som får sina kläder och föda ifrån arbetsinrättningen, både i de ämnen som höra till den vanliga folkskolan och i handaslöjder. Ursprungligen undervisades de i det sednare hänseendet i två yrken: skrädderi och skomakeri, hvartill sednare kom, sedan cellsystemet på mitt förslag blifvit förkastadt såsom hvarken tids- eller ändamålsenligt för barn, som skulle uppfostras till nyttiga och goda medborgare, en tredje verkstad för utförande af korgmakeriarbeten. Antalet af lärare är fyra, tre för handtverkerierna och en för de allmänna folkskoleämnena, af hvilka den sednare, som är prest och jemte sin lärarebefattning är predikant vid arbetshuset, är inrättningens föreståndare. Äfven med denna inrättning har utom den förändring som redan är antydd i cellernas och fängselgallernas borttagning, och platsens aptering dels till 2:ne rymliga soffrum och dels till en korgmakeriverksted, på direktionens förslag, två andra viktiga förändringar egt rum, nemligen att, då femtio platser voro otillräckliga för inrymmandet af alla de vanartiga, som i en så tidig ålder låtit tjufnadsbrott, osedlighet, hallstarrighet och andra styggelser komma sig till last, antalet finge ökas till 75 å 80, hvarjemte utackorderingar på Stockholms stads bekostnad, för en friskare omsättning, får ega rum så-

väl till handtverkare i denna och andra städer som till landtbrukare. Stockholms stad har på detta sätt gjort mycket för att rädda det uppväxande släktet ifrån att växa upp till förhärdade brottslingar (ty de som gå längst i brott äro, efter all vunnen erfarenhet både här och i utlandet, de som öfva sig deri allt ifrån sin tidigaste ålder eller barndomen); men den har icke gjort nog, då den visat sig behjerta blott den manliga sidans nöd och elände och icke den qvinliga. Jag har mångfaldiga gånger både i arbetshusdirektionen och i f. d. stadsnämnden framhållit denna halfhet och visat att alla de olater, hvarmed barnen af mankönet äro behäftade, finnas fullt ut hos olycksbarnen af qvinnokönet och ännu en till, den sorgligaste och mest beklagansvärda af dem alla, den nemligen att dessa barn öfva otuktslasten till en alldeles afsky- och fasaväckande grad, och att det fördenskull är ännu mera nödvändigt att en räddningsanstalt på kommunens bekostnad inrättas för dem, än den som blifvit så lyckligt genomförd för barnen af mankönet, enär erfarenheten visat, både här och utomlands, att de mest fräcka och förderfvade qvinnor blifva de, som öfvat otuktslasten alltifrån barndomen. För denna min framställning har jag ej lyckats vinna sympatier, emedan polismyndigheten, som var på min tid temligen starkt representerad i stadsnämnden och tycktes hafva glömt de Wannqvistska traditionerna, icke ville höra på det örat, utan fräckt förnekade riktigheten af de af mig anförda faktiska förhållandena, hvilka likväl voro af en sådan beskaffenhet att de af en rättsinnig

polisstyrelse hvarken kunnat eller bordt förnekas. Förhållandet är nemligen detta, att icke allenast en stor mängd flickor stryka omkring i staden och tigga, utan en ännu större mängd gå omkring på gatorna och i husen med en korg på armen, i hvilken ligger en enstaka voffla, en halskrage eller en bukett af simpla blommor, som de låtsa sig utbjuda till salu. Men denna korg med sitt inneliggande är ingenting annat än en skylt, antydande att den som bär den, bjuder ut sig och sina barnsliga behag åt hvem som helst, och därför skyr hon icke att göra täta och flitiga besök hos ungarlar och i sådana hus som hafva rum för resande, der hon utan synnerliga omsvep talar om ändamålet med sitt besök och det ofta i ordalag, som äro så vidriga, att de i ord på papperet icke kunna återgifvas. Det går nog an att låtsas sig icke veta om ett så beskaffadt sedligt elände och förneka dess tillvaro, om man är en afsvuren fiende till goda seder och önskar att se samhället blifva alltmer och mer sjukt, hvilket jag på fullt allvar icke tror den nuvarande polisinstitutionen om. Men det går icke an att neka för klara och tydliga fakta. I slutet af 1840- och början af 1850-talet var jag deputerad för församlingen för bestämmande af kurhusafgiften och reviderande af nämnde inrättnings protokoller och räkenskaper. Af dessa framgick tydligt, att en mängd yngre personer blifvit botade för primair venerisk smitta. Men min och mina medrevisorers förvåning stegrades till det yttersta af en embetskrifvelse, som inrättningsens dåvarande nitiske och människovänlige

öfverläkare lemnat till inrättningens protokoll. Denna skrifvelse innehöll att mer än 50 flickor af en ålder emellan 6—14 år varit under loppet af det år, hvars räkenskaper förelägo, intagne och botade, jemte en allvarsam och rörande framställning om nödvändigheten att göra något för att mota osedligheten hos de stackars barnen af qvinnokönet. Revisorerna beslöto inom sig att anmoda mig såsom ledamot af stadsnämnden att der väcka fråga om ordnandet af en uppfostrings- och räddningsanstalt för fallna barn af qvinnokönet. Jag åtog mig gerna detta uppdrag samt föreslog att stadsnämnden skulle gå i författning om nybyggandet af ett räddningshus på den rymliga och vackra tomt, som tillhörde egendomen N:r 12 vid Tjärhofsgatan. Framställningen möttes med hån ifrån dåvarande polismästarens sida, hvilken påstod att jag umgicks med bara fria fantasier, som icke egde någon tillämpning på den rena verkligheten. Då gick jag till kamreraren vid kurhuset och begärde en officiel afskrift af doktor Carlssons i protokollet förvarade embetsmemorial, som var skrifvet på blott ett ark, samt erlade förskottvis tre riksdaler såsom lösen för nämnde afskrift. Dag utsattes för mig att få hemta den, men när jag infann mig, fick jag det svaret att jag kunde taga mina penningar tillbaka; ty han, kamreraren, hade blifvit strängeligen förbjuden att lemna ut någon afskrift af nämnde handling. Då jag väl insåg att kurhuset icke var något så beskaffadt offentligt embetsverk, som kunde åläggas, efter gällande lag, att lemna afskrift af eller framlemna till afskrifvande sina handlingar; så

måste jag låta mig nöja med afslaget och gick till öfverläkaren, som då blifvit förflyttad till Stockholms första stadsläkare och begärde att få låna till afskrifvande hans koncept. Men der fick jag det svaret, "att det var förkommet". Men då medicinalrådet Carlsson, som icke förnekade att han ju uppsatt och inlemnade ett sådant memorial, var i kraft af sitt embete ledamot af stadsnämnden; så uppmanade jag honom vid nästderpå skeende sammankomst i nämnden att göra reda för de af honom vidtagna åtgärderna, samt om möjligt instämma med mig om tjenliga åtgärders vidtagande till afhjelpande af det ifrågavarande behofvet. Han var och förblef stum som en fisk. Skälet till denna, som jag tror, ofrivilliga tystnad vet han bäst sjelf. Men då detta skäl numera icke lär finnas till, så uppmanar jag honom i detta samhälles och mensklighetens namn att icke längre med tystnadens vältalighet behandla denna lifs- och dödsfråga, hvilket jag så mycket heldre kan göra, som han ännu innehar sitt embete såsom första stadsläkare i Stockholm och står i ansvar för både den moraliska och kroppsliga sundheten inom hufvudstaden, och är derjemte en aktad och inflytelserik medlem bland stadsfullmäktige. Skulle emot all förmodan, han äfven nu vara hindrad att yttra sig eller vidtaga åtgärder i detta högmål, så har jag icke någon annan utväg att föreslå än den, att stadsfullmäktige, som jag på det ömmaste uppmanar att taga denna kommunalfråga i sina händer, och som hafva en vidsträckt makt och myndighet öfver alla verk och inrättningar i Stockholm, att infordra kurhusprotokollerna

och andra handlingar, hvilka kunna sprida ljus öfver detta i alla afseenden mörka mål, samt derefter vidtaga sådana åtgärder, som de kunna stå till svars för inför Gud och samhället, och sålunda aftvä, såvidt det står i mensklig makt, den svartaste fläcken, som vanställer detta samhälle.

II.

Botemedlen mot osedligheten.

I det föregående, isynnerhet i den sednaste artikeln som varit intagen i Tidningen Fäderneslandet onsdagen den 21 Februari, förekommer väl åtskilligt, såsom förslaget till en räddningsanstalt för vanartiga och osedliga barn af kvinnökönet, hvilket kan anses som ett botemedel; men detta medel är på intet sätt tillfyllestgörande, emedan det verkar blott på ytan och icke på djupet. Det blott minskar eländet, men häfver det icke. Efter Kristi lära, sådan den förekommer i parabeln om den barmhertige samariten, är det hvar människas pligt att rädda den som är i nöd, och ligger halfdöd till följd deraf att han fallit i rövvarhänder. Den moraliskt halfdöde är lika väl som den kroppsligt halfdöde ett värdigt föremål för såväl den allmänna som enskilda barmhertigheten. Pligten bjuder att han räddas, äfven om det skulle kosta två eller flera penningar. Denna pligt hafva lika litet enskilda som hela Stockholms samhälle sökt undandraga sig, utan tvärtom alltid visat sig hafva en god vilja, till hvilken man aldrig hittills vädjat förgäfves. Alltså tager jag för

gifvet att, sedan uppmärksamheten blifvit riktad åt detta håll, och den auktoritet som vederbör, hvilken här ingen annan är än stadsfullmäktige, tager den angelägenheten om hand, och om så sker, skall den ock krönas med framgång. Men det onda är och blir med hvarje år mera bottenlöst, om icke utvägar kunna utfinnas att stoppa sjelfva källådrorna, och i sådant afseende har jag att föreslå:

a) Att polismyndigheten, som äfven enligt de sednaste passförordningarne har upp sigt öfver resande, och herrar stadsfullmäktige tillse att hitkommande lägrade qvinnor, så snart de i strid med fattigvårdsstadgarne betunga detta samhälle för sig och sina oäkta barn, må, på den kommuns bekostnad till hvilken de höra, hemskickas, och ersättningsanspråk, för hvad Stockholms kommun för dem lagt ut, göras gällande. Detta skall verka lika välgörande för sedligheten både här och i landsorten; emedan i det förra hänseendet icke så många öfverflödiga och sysslolösa qvinnor, som tvingas att än ytterligare beträda lastens bana för sin dagliga utkomst, komma att här fästas och dagligen göra det onda värre, och i det sednare fallet kommer ordningsmyndigheten i landsorten att bättre än som hittills skett, vaka öfver sedligheten, då frukterna af motsatsen komma att drabba landskommunerna sjelfva. Utomdess kommer detta förhållande att verka välgörande på ungt folk, hvilket har en slags lutning till ett vårdslöst och lättfärdigt lefnadssätt, emedan deras lösa seder dels väcka hat och ovilja hos den öfriga befolkningen, som ogerna plik-

tar för andras synder, och dels derigenom att de osedliga sjelfva med lagliga medel tvingas, att, så långt de förmå och kunna, underhålla sin afföda.

b) Att polismyndigheten bättre än hittills skett har ett vaksamt öga med utsväfvande ungarlar, såväl de som här bo, som de hvilka vistas här som resande, att de icke må ofreda qvinnor på gatorna eller begå några andra excesser vid offentliga lustbarheter, hvartill isynnerhet kunna räknas de s. k. krogbalerna och hundfröjderna. I detta hänseende kräfva omständigheterna nya och bestämda lagar, sådana som länge hafva funnits och varit verksamma i andra väl inrättade samhällen, såsom England o. s. v. Det är i hög grad anmärkningsvärdt att det land, som, så vidt jag vet, tidigast af alla Europas samhällen, lagstiftade om qvinnofrid, skall hafva tappat tråden till den grad, att det numera i detta hänseende kan anses i det närmaste såsom laglöst, der qvinnan icke eger skydd emot mankönets råhet och fräckhet. Sådant faller bjertast i ögonen i en tid då man håller på att lagstifta om qvinnans rättigheter och vill låta henne, som allting annat, få gälla hvad hon kan. Dessa anspråk kunna så mycket mindre kallas öfverdrifna, som de äro grundade i naturlagarne. Vindiceras åt henne dessa rättigheter, så skall hon icke heller försumma att höja sig till ett moraliskt medborgerligt värde, mot hvilket det starkare könets stormlöpningar väl kommer att i de flesta fall stranda. Lagen om oäkta barns rättigheter, hvilken i sednare tider börjat debatteras, har jemväl en framtid för sig.

Äfven den är djupt grundad i de naturliga och oförytterliga rättigheterna och låter väl knappast, trots all advokatur och alla krokiga slingringar, afvisa sig. Den kommer att stå på dagordningen intill dess den gjorts gällande, hvilket jag vill hoppas ej dröjer länge, enär de stackars barnen ej äro sjelfva vållande till sin tillkomst i verlden, och alltså icke, i strid med bibelns tydliga och klara ord, böra straffas för sina föräldrars missgerningar och kastas ut i verlden utan huld och skyld, till det dystra ödet att blifva samhällets olycksbarn, hvartill de nu äro dömda genom, att få antingen allsingen eller en högst bristfällig och ofullständig uppfostran. Jag hoppas med all visshet att det nya samhällsskicket ej skall blunda för dessa organiska brister, utan låta sig angeläget vara att så snart som möjligt afhjelpa dem, så att man icke länge skall kunna säga: "*samhället är sjukt*".

c) Bland botemedlen mot osedligheten, som här på stället tyckes mer och mer vilja taga öfverhand, förtjenar religionen äfven att påaktas. Det är visserligen sanning att denna angelägenhet är genom påfvens, biskoparnes och det under dem stående presterskapets tillgörande högst tilltrasslad och invecklad, samt står i de flesta hänseenden i strid med Christi enkla bud och lära. Hans bud är icke mer än ett: kärleksbudet "Du skall älska din Herre Gud af all din själ, af all din håg, af alla dina krafter, och din nästa som dig sjelf." Öfver detta bud har han sjelf lemnat en förklaring, så lydande: "Men jag säger eder, älsker edra ovänner, välsigner dem som förbanna eder, görer väl emot dem

som hata eder, och beder för dem som försmåda eder och förfölja eder, så att j mågen varda eder faders söner som är i himlarne, efter han låter sin sol uppgå öfver onda och goda, och låter regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga“. (Matth. 5. 44 och 45. Thomanders öfversättning.) Och Pauli: “Om din ovän hungrar så gif honom mat, törstar han så gif honom dricka. När du det gör, så samlar du glödande kol på hans hufvud“. (Romarebrevet 12. 20.) Jesu hufvudlära består i de enkla orden: “Om j icke omvänder eder och varden som barn, skolen j icke komma i himmelriket“. Öfver detta ställe har han visserligen icke lemnat någon förklaring, annat än sina liknelser (parabler). Men meningen af dessa enkla ord är lätt att finna, då man fäster behörigt afseende vid kärleksbudet. Den kan icke vara någon annan än den, att likasom det späda barnet icke litar på sig sjelf och sin egen förmåga att skaffa sig hvad det behöfver, utan på de kära föräldrarne, och af dem isynnerhet modren, som bättre än någon annan förstår dess ofullständiga bön, hvilken består blott i gråt och jemer, samt afhjelper dess behof; så bör ock menniskan, i hvad ålder och lefnadsförhållande hon än må vara, icke sätta sig kött till arm, eller förtrösta på sig sjelf, sin makt och myndighet, sin förmåga att förvärfva o. s. v., utan i allt förlita sig blott på Gud, den fader som har omsorg om henne, och utan hvars medverkan hon kan intet göra. Detta är Christi enkla men höga lära. Komma människorna att rätt förstå och öfva den, samt öfvergifva de krokiga vägarne; så uppkommer

det rätta barnaförhållandet mellan dem och Gud, hvilket kallas och är religion eller andlig ödmjukhet, som icke tillåter dem hvarken att missleda eller skada hvarandra. Detta gäller äfven om sedlighetsförhållandena, som ovilkorligen måste blifva bättre dag för dag, sedan denna enfaldighet i Christo blifvit insedd och tillämpad på det allmänna lefvernet.

Hvad deremot religionen eller kyrkoläran, sådan den är, beträffar, så är alltid något bättre än intet. Och derföre har jag gjort mig till regel att använda erudite och allvarligt sinnade prester framför frasmakare och gränlätspredikanter, emedan jag väl vet att de förre uträtta något till sedlighetens förbättrande på det ställe der de lefva och verka, då de senare, som blott predika sig sjelfvom, uträtta intet, eller så godt som intet. Af detta förhållande anser jag mig berättigad att draga den slutsatsen, som jag icke förmodar skall anses öfverdrifven eller oriktig, att sedligheten i någon ej så ringa mån förbättrats här i hufvudstaden under de senaste 25 åren; ty de som hafva kommit, om ock på orätt och något trasslig väg, till bekymmer om sin salighet, hafva alltid i dessa bekymmer haft ett hinder för att lefva efter köttet och medverka till ökandet af osedligheten. Religionen har alltså varit en häfstång till att i någon mån förminska det onda i det ifrågavarande afseendet, och jag vill hoppas att den skall blifva mångfaldigt verksammare i samma mån som den förenklas, förstås och inses af mängden, och icke längre blifver något makt- eller orakelspråk, såsom den hittills varit, tjenande blott till presterligt förvärf

och utvidgande af maktbegäret. I detta hänseende har jag lofvat och skall ärligt hålla hvad jag lofvat, att i den mån, som mig åligger, verka till en tidsenlig förbättring, likväl med starkt vidhållande af Jesu egen sunda och för alla tider användbara och gällande lära.

d) Det andra icke ovigtiga botemedlet mot osedligheten utgöres af de gällande lagarne och deras handhafvande. I det första af dessa hänseenden hafva vi verkligen ingenting att beklaga oss öfver; emedan både de borgerliga och kyrkliga lagarne befinna sig i full öfverensstämmelse både med det gudomliga ordet och människoslägtets beständigt fortgående framåtskridande till ljus och fullkomlighet. Hvad deremot angår handhafvandet af dessa lagar, så har man väl mycket haltat på båda sidor och ansett dem ibland si och ibland så. Saken står numera på den punkt, att man nödgas öfvergifva detta haltande, och bestämma sig för antingen det ena eller det andra. Det är likväl icke rådligt att öfvergifva den skrifna lagen, och beträda godtyckets väg, hvarigenom samhället i stället för att varda friskt blir allt mer och mer sjukt. Äfven vår nya strafflag har icke funnit något skäl att i fråga om sedlighet öfvergifva principerna i 1734 års fastställda och oförändrade bud och bestämmelser, och detta är ett godt tidens tecken, som man icke nog kan glädjas öfver. Osedligheten är ett lika stort om icke större i samhället ingripande brott, som något af alla de andra; emedan det mer än dessa grumlar dess hjerteblood; hvarom mera framdeles.

e) Det tredje och kanske verksammaste af botemedlen mot osedligheten är allmänna opinionen. Äfven den är betydligt vacklande, i ett afseende stark och i ett annat svag inom det kära fäderneslandet. Den är och har alltid varit stark i det hänseendet att man aldrig velat medgifva godtycket böra gälla mer än lagen, utan den har alltid rangerat sig på lagens sida hvarenda gång sådana rättsfrågor uppkommit. Deremot har opinionen oftast varit slapp och slö och undseende i fråga om osedligheten, då den visat sig i allmänna lefvernet.

Den ohämmade könsdriften har fått gå och gälla som en svaghets synd, en naturdrift, som man ej kunnat eller bordt hejda. Man har rätt i det att naturdriften härvidlag är detsamma som fortplantningsbegäret. Detta har menniskan gemensamt med de öfriga djuren. Men man glömmet att de öfriga djuren hafva sin instinkt, nedlagd hos dem af Skaparen från deras första tillkomst. De kunna alltså icke skena utöfver sina bestämda rämärken. Menniskan har deremot fått förmåga att pröfva hvad som ondt och godt är, och undvika det onda samt behålla det goda. Elden är också en Guds gåfva; men den gåfvan skall begagnas med urskillning, derest den icke skall åstadkomma olyckor. Så är äfven förhållandet med könsdriften hos menniskan. Den skall regleras inom för samhällets väl bestämda gränser, om den icke skall vålla obotlig skada och göra samhället sjukt, d. v. s. framkalla en mängd värnlösa varelser, som på samma gång de blifvit brottslingar, äfven blifva dess olycks-

barn och en frätande kräfta på välståndet. Man är nogräknad med kvinnan, då hon gör sig skyldig till excesser, och förskjuter henne ur det sällskapliga lifvet. I detta har man till en viss grad rätt. Hon behandlas, såsom fallen, med förakt. Men är väl detta förakt fullt befogadt? Hon får bära hela bördan af sitt fel. Men mannen går fri, bidrager i de aldraflesta fall intet till underhållet af den frukt, han framkallat, blir sällan brännmärkt af den allmänna opinionen för de utsväfningar han tillåter sig, om de icke drivas till en alldeles ytterlig grad, så att de kunna kallas ett öppet hån emot sedligheten och samhällslagarne. Han vinner befordran och står i intet hänseende efter de dygdiga samhällsmedlemmarne. Men är väl sådant rätt? Är det icke den osedlige mannen som i allmänhet lockar, tubbar och förleder kvinnan till osedlighet? Är han icke den, som lika mycket, om icke ännu mer, bidrager till att vanära och betunga samhället, som kvinnan? Och allt detta oaktadt går han fri. Bör icke han lika väl af opinionen brännmärkas som kvinnan? Så är åtminstone förhållandet i England, i Norge, i Schweiz, i Amerika, med ett ord i alla fria samhällen. Om det icke så varit i vårt samhälle hittills, så hoppas jag dock att opinionen hädanefter skall ändra sig, emedan det är rättfärdigt, och det som är rättfärdigt, äfven blir nödvändigt.

Sedan jag i det föregående i korthet redogjort för osedligheten i hufvudstaden och de botemedel, som äro deremot att använda, så tar jag mig friheten att öfversaken, sådan den är, göra några allmänna reflexioner, i

hvilka jag isynnerhet vill fästa uppmärksamhet på ett falskt botemedel, som dels blifvit användt af polismyndigheten, sådan den var för 20 å 30 år tillbaka, dels, fast i mycket varsamma och försigtiga ordalag, föreslagits af åtskilliga läkare, och dels af flera s. k. samhällsförbättrare, och ibland dem hr Unman, nemligen inrättandet af osedlighetsnästen eller asylor för liderligheten. Som allmänt känt är uppstod denna luminösa idé, att nemligen inrätta osedlighetsnästen, för 30 år sedan i dåvarande öfverståthållarens hufvud; men han vågade icke realisera denna sin idé utan att hafva förvissat sig om dåvarande ordförandens i Stockholms stads konsistorium medgifvande och bifall dertill. Han gjorde derföre ett personligt besök hos nämnde ordförande, som var en inflytelserik och af allmänna opinionen högt uppburen man. Det samtal, som då egde rum dem emellan, var af ungefär följande beskaffenhet: O. (Ordföranden): Hvad kan det vara för en stor angelägenhet, som tillskyndar mig den oförväntade äran af ett personligt besök från min högaktade broders sida? — Ö. (öfverståthållaren): Du är sannerligen en profet, ty det är verkligen en stor angelägenhet, som föranlätit mig göra ett besök hos dig i dag. Det är i den lidande mensklighetens namn jag infunnit mig, och jag vet att du är en människovän, större än de flesta, ja, jag vågar tillägga, större än alla andra, och derföre vet jag att jag icke förgäfves vädjar till ditt upplysta förstånd och ditt varma menniskoälskande hjerta. Saken är nemligen den, att den veneriska smittan fått och får för hvar dag en alltmer fasa-

väckande utbredning. Hela Stockholms samhälle är i fara att förderivas eller kanske gå under för densamma. Emot detta onda finnes blott ett botemedel, det att inrätta vissa hus, der könsdriften hos kreti och pleti kan få tillfredsställas, och det under öfverståthållareembetets, första och andra stadsläkarens kontroll och tillsyn, så att nedsmittningar antingen alls icke eller åtminstone högst sällan må ega rum. Detta är saken, som jag framställer till ditt behjertande, öfvertygad, som jag är, att den ifrån din sida icke möter något hinder eller motverkas. — O.: Deri har du sagt rätt: jag är en menniskovän, har alltid varit och tänker alltid blifva det; alltså . . . — Ö.: Jag tackar dig förbindligast. Jag visste på förhand till hvem jag vände mig, och gläder mig uppriktigt öfver vår samverkan. — O. (bejdande sig): Samverkan kan här icke komma i fråga. Jag vet om ingenting. Så långt, men icke längre kan jag gå. Ö.: Jag är i alla fall tillfreds med detta medgivande. Hindren äro derigenom undanröjda.

På denna sammansvärjning emellan Surre och Fidèle, och förmodligen med högsta vederbörandes vilja och vetskap, byggdes de nya osedlighetsnästena, *som fingo namn, heder och värdighet af välgörenhetsanstalter för den lidande menskligheten.* Argumentationen är sinnrik, emedan den innehåller lika många sofismer som ord. Två sådana etablissementer grundlades genast i staden inom broarne till följd af detta nobla resonnement. Det ena fick till öfversteprestinna en beryktad krögerska, Carlström, som utan något till-

ståndsbrief funnit med sina fördelar förenligt att praktisera i den riktningen under loppet af många föregående år. Hon var öfivad och van och viste huru hon skulle bära sig åt för att icke väcka sådan skandal, som kunde, under för henne så gynnsamma förhållanden, åtalas. Man sökte med ljus och lykta, och det midt på dagen, efter en föreståndare för det andra, och hade ändock mycket svårt att finna hvad man sökte. Till slut lyckades man att finna en så förtappad menniska i f. d. bagaren Arenander. Han gick igenom en förberedande kurs hos krögerskan, och der- efter insattes han som öfversteprest i det andra osedlighetstempleet, som anlades vid Skeppsbron bredvid källaren "Reisens", der, trots de goda lärdömar han erhållit, dagliga excesser egde rum, hvilka stegrade Stockholmsbefolkningens ovilja, och jemväl presterskapets, till det allrayttersta. Skattmästaren i Stockholms prestsällskap, komministern E. i Maria församling, föranstaltade om en enskild sammankomst inom Stockholms prestsällskap, der denna afskyvärdhet och sättet att tillintetgöra den debatterades med en värma och liflighet, som sakens vigt förtjenade. Slutet på detta sammanträde blef, att en deputation utsågs, med komminister E. till ordförande, att afgå till pastor primarius, för att utbedja sig hans kraftiga medverkan till stärfjande af det himmelskriande oskicket. Personen träffades, men i fråga om saken var der ingen hemma, utan den gjorda och väl motiverade framställningen möttes med ett kallt hån.

Pastor primarius: Huru vet ni allt detta?
 — Deputationens ordförande: Känd sak är så god som vittnad, är en term i Sverges lag. Hela världen känner och vet denna gräslighet, och då borde ock pastor primarius veta den och jemlikt sin embetspligt medverka till dess utrotande. — Pastor primarius: Mina embetspligter vet jag, och emottager i det hänseendet inga tillrättavisningar af prestsällskapet, hvars ordförande jag är. Jag skall göra allt hvad på mig ankommer, så snart ni har fullständig bevisning att förebringa; men kom i håg det en gång för alla, att jag icke rättar mig efter käringsladder eller löst prat, utan varnar eder i min ordning för lättrogenhet och att löpa i otid och vilja göra er viktige i saker, som ni icke veten eller hafven reda på.

Emot denna hårda klippa strandade Stockholms prestsällskap, och styggelsen fick icke allenast vara i fred, utan utvecklade sig till en sådan grad af fräckhet, att husfolken och grannarne till den Arenanderska asylen funno sig föranlättna att derom göra anmälan, för att få hus- och nattfred. Polismyndigheten var nödsakad, helst angifvarne hade bevisning att åberopa, att göra hvad man kallar platsen ren. Detta är likväl icke så att förstå att anstalten försvann. Långt derifrån. Den blott flyttade till Klara församling och i Bryggaregränd, der den fick vara oanfäktad under ett par års tid, tills måttet af buller, oväsen och styggelse var äfven der öfverfylldt och grannarne beklagade sig öfver hånet emot lagarne, fräckheten och rons störande både på ljusa dagen och om natten. Osedlighetsnästet kunde alltså icke längre få vara

der heller, hvadan det flyttades till egendomen n:o 29 Holländaregatan, som helt och hållet förhyrdes och apterades med alla dess många rum och lägenheter till ett i alla afscenden ändamålsenligt osedlighetshem. Då allt detta icke kunde ske utan att det väckt ett visst uppseende, och man fick veta ändamålet med de storartade förberedelserna, så begärde jag, å mitt embetes vägnar, och kyrkovården hr C. Brandelius å församlingens, företråde hos dåvarande öfverståthållaren M., der vi protesterade mot en så beskaffad inflyttning. Härtill svarade M., att han icke låtit anlägga nästet för sin egen bekvämlighet, utan för allmänhetens, och att det väl någonstädes skulle vara, och det kunde fördenskull lika gerna vara i Adolf Fredriks församling som annorstädes i Stockholm. Der till svarade jag, att han hade intet berättigande till att förlägga det hvarken i Adolf Fredriks eller någon annan församling i riket, hvarföre jag ansåg mig böra föreslå, att, om det nödvändigt skulle finnas någonstädes, det förlades i helvete, dit det verkligen hörde, och till hvilket det, efter de mer och mindre säkra beskrifningar man har om samma förvisningsort, vore ett passande sidostycke. Jag märker, sade hr M., att så väl pastor som församlingen äro allvarsamt stända emot det, och då tjenar det till intet att envisas, utan afstår jag helt och hållet ifrån dess förläggande inom Adolf Fredriks församling, och till bevis på uppriktigheten i detta afstående beder jag herrarne genast begifva sig till polismästare L., för att underrätta honom om mitt beslut, samt säga honom att han genast

vidtager åtgärder för häfvandet af inflyttningen. Vi fullgjorde vårt uppdrag; men polismästaren sade sig hafva brådtom och bad oss komma igen kl. 3 (besöket skedde kl. 9 på en söndagsmorgon) och hålla till godo med en tårflig middag, då vi fingo bättre tillfälle att språka om denna stora angelägenhet. Vi togo emot bjudningen för sakens skull, och infunno oss kl. 3. Men då var der samladt ett sällskap utaf 30 å 40 personer. Middagen var öfverflödigt och vinerna goda. Men något tillfälle gafs oss icke att språka med den nobla herrn ett enda ord om saken i fråga. Han ansåg sig utan tvifvel med mat och dryck hafva så grundligt täppt munnen på oss, att vi aldrig mera skulle knysta. Att han deri misstog sig är ett faktum, som hela världen känner. Förberedelserna fortgingo för inflyttningen. Men vi voro icke heller överksamman. Sockenstämma utlystes till den 15 Mars 1840, för att inhemta församlingens tanka om detta ohyggliga arrangement. Vi refererade de åtgärder vi vidtagit, hvilka vunno församlingens fullkomliga gillande, hvarjemte församlingen fattade det beslut att nedlägga sin hela makt i pastors hand, för att förekomma och tillintetgöra denna riksskandal. Försedd med det justerade protokollet infann jag mig andra gången hos polismästare L., med anhållan att han måtte vidtaga allvarliga åtgärder för infriande af sin chefs gifna löften. Detta biföll han också, samt kallade mig till följande dagen kl. 9 i poliskammaren, dit han ock till samma tid ville kalla husegaren, hr Folmer, och den skenbara hyresgästen, hr Arenander. Vi infunno oss vid den bestäm-

da tiden alla tre. Polismästaren frågade hvilka mina påståenden voro. Jag yttrade att de voro noggsamt kända både utaf honom och hans höge förman, men jag ville derföre icke vägra att ånyo upprepa dem, att nemligen polismyndigheten måtte vidtaga allvar samma och tjenliga mått och steg till förekommande af ett osedlighetsnästes anläggande inom den församling, hvars kyrkoherde jag var och af hvilken jag fått ett ampelt bemyndigande att talan föra. Med anledning af denna framställning frågade polismästaren hyresvärden och hyresgästen om de hade något emot att häfva kontraktet? Dertill svarade de ja, emedan de ansågo det vara för dem begge nyttigt och fördelaktigt. Deremot invände polismästaren, att det kunde för ingendera af dem blifva hvarken nyttigt eller fördelaktigt att fullfölja nämnde kontrakt, då de hade en så deciderad motståndare att göra med, som den närvarande kyrkoherden i Adolf Fredriks församling, utan tillstyrkte på det högsta att samma kontrakt annullerades, och det genast. Häröfver blef Arenander vred och hotade mig först i förtäckta och sedan i klara och tydliga ord att skjuta ned mig som en hund. Detta hot begärde jag till protokollet, hvilket polismästaren dock vägrade, anförande såsom skäl härtill de orden ur Sverges lag: "Hött är med ingo bött". Jag bad dock de tillstädesvarande bevåra hotet i ett godt minne, emedan sådant kunde inträffa till följd deraf, som kunde blifva föremål för domstols pröfning, och förklarade i min ordning att jag vore alls icke rädd om lifhanken, och visste dess-

utom att en sådan försupen usling som Arenander var föga säker på handen och kom utan tvifvel att skjuta bom. Men sköte han bom en gång, så skulle jag så grundligt krossa hans armar, att han derigenom sattes ur stånd att någonsin mera skjuta hvarken på mig eller någon annan hederlig människa, lemnande jag polismyndigheten fritt att taga dessa mina ord till protokollet. Men detta smakade henne icke heller. Emellertid hade de den goda verkan, att polismästaren befallde fram hyreskontrakterna, hvilka han i allas vår närvaro sönderref i små bitar och förklarade dem i så måtto förfallna och i allo ogiltiga, samt frågade mig derefter om jag nu vore nöjd, hvilket jag förklarade mig vara. Detta var den andra stora gesten och försöket att "*lura bönder*"; ty följande dagen upprättades nya kontrakter i fullkomlig likhet med de sönderrifna, och saken hade sin gilla gång, alldeles som ingenting hade passerat. Men jag visste också hvad klockan var slagen och rättade mig derefter. Så snart inflyttningen skett och de tjänande tärnorna kommit i full verksamhet, så begärde jag få se deras prestbetyg. Detta vägrades mig. Då begärde jag i poliskammaren ett föreläggande för hr Arenander, som i fulla 3 veckor hade undanhållit mig dessa dokumenter, att vid laga äfventyr förete desamma. Han bötfälldes då till 1 rdr 32 sk. b:ko pr person för sin uraktlåtenhet, och förelades att inom 8 dagar vid fördubbladt vite förete alla sina hjons prestattester, behörigen utskrifna ifrån de andra församlingarne i hufvudstaden.

Detta föreläggande hörsammades. Deref-
ter vidtalade jag min adjunkt att dagligen
förekalla de arna människorna, undervisa dem
om betydelsen af det sjette budordet, och det
intill dess de bättrade sitt skandalösa lefver-
ne. Detta katekismiförhör gjorde åsyftad ver-
kan, så att de, efter en och annan inställelse,
funno att de voro stadde på orätt väg och
flyttade samtligen ifrån osedlighetsnästet. En
ny uppsättning gjordes; men den gick bort
samma väg. Då vidtog Arenander, förmod-
ligen i samråd med polismyndigheten, den
åtgärden att lega sina tjenande hjon för da-
gen hvar han kunde och låta dem bo och
vara skrifna hvar som helst, men icke hos
honom, hvarigenom jag var satt ur tillfälle
att låta förekalla och varna dem. Nu måste
andra åtgärder vidtagas. De bestodo deri,
att personer som gått upp på liderlighets-
nästet, som kallades Stadt Hamburg, för att
dricka en toddy eller intaga någon annan för-
friskning, och som bevittnat de skedda afta-
len och betalningarnes erläggande, med mera,
som försiggick emellan Arenander och hans
kunder, sedan lemnade mig del af hvad som
sålunda passerat, och förklarade att de med
liffig ed, om så påfordrades, kunde och ville
fästa sina uppgifter inför domstol. Då jag
sålunda erhållit vittnen, instämde jag genom
ombud Arenander, såsom den der höll lider-
ligt hus, att stånda ansvar efter M. B. 57, 1,
för detta brott, till Stockholms stads käm-
nersrätt, der det lottades och kom på första
afdelningen. En grundlig ransakning egde rum
under loppet af 3 à 4 månader. Mot slut-
tet af denna ransakning lät rättens ordföran-

de, lagman L., mig förstå; »att jag till en förvånande grad åstadkommit bevisning, men att, då intet af vittnena sett den brottsliga gerningen, så kunde rätten icke dömma i vidsträcktare måtto än att, ehuru genom de skeddä aftalen, de erlagda penningebeloppen (som hvardera utgjorde 2 rdr bko) väl liknelser och bindande anledningar voro för handen, så att jag icke kunde dömmas till ansvar för obefogad rättegång; men rätten komme sannolikt att ställa denna mörka sak under framtiden, då den kunde ytterligare uppenbar varda.» Jag tackade honom för hvad han yttrat och förklarade att jag på bästa sätt skulle föra mig det till nytta. Samma dag sammanträffade jag händelsevis med öfverståthållaren M., som förklarade att han alltid för mig hyst vänskap och välvilja och att dessa känslor ännu icke voro hos honom utdöda, hvarföre han nu varnade mig, sedan jag, förunderligt nog, lyckats att åstadkomma en sådan bevisning, att jag icke kunde dömmas i rekönventionsväg; jag skulle upphöra med förföljelserna mot den stackars Arenander, emedan jag dermed icke utträttade något annat än det, att förderfva mig sjelf och min egen framtid. »Bordellet skall ta mig tusan dr ligga der det nu ligger så länge jag lefver och är öfverståthållare. Kom ihåg det.» Härtill svarade jag, att det förekom mig högst förvånande att en man, sådan som han, och som var son af en mycket allvarlig prest och hade i sitt föräldrahem njutit en vårdad uppfostran, kunde tänka, tala och handla så vårdslöst, för att icke säga något ännu värre. Jag påminner mig också det fornda

goda förhållandet, som egt rum oss emellan. Men det bör icke urarta till något, som kan få färg af konsiderationer. Ingen är den andres vän i hafvet, och derföre måste striden fortgå tills det onda tagit den väg det skall. Hör derföre, hr öfverståthållare, äfven mitt löfte, som det icke anstår mig att fästa med några kötteder. Jag lofvar på mitt presterliga hedersord, »att bordellet 6 veckor härefter hvarken skall finnas der det nu är eller någon annorstädes inom min församling, och råder derföre Tit. att, ifall vår Herre icke behagar kalla Tit. till räkenskap för sina tillgöranden, inom den tiden snart göra sin afskedsansökan i ordning.» Dertill svarade han: »Narraktigheter! barnsligheter! Tit. är en hederlig och bra karl, men alltför ung och oerfaren att begripa hvad »la force du chose» betyder». — »Det är sannt, jag är icke utstyrd i hvitnade lockar som Tit., men hvad verldserfarenhet och annat dylikt beträffar, så tror jag mig kunna mäta mig med Tit., och finner derföre icke något skäl att träda tillbaka.» — Samma dag träffade jag mitt rättegångsombud och gaf det nya föreskrifter med afseende på de ännu fortgående vittnesförhören. I enlighet med dem inkallades nu ställets läkare, hr Ellmin, som infann sig och besigtigade hjonen 2 gånger i veckan, och ställets ständiga kunder, för att upplysa hvad de om saken visste. Läkaren infann sig, men kunderna uteblefvo. De kallades ytterligare 2:dra och 3:dje gången vid alltjemnt fördubblade viten. De betalade böterna, men uteblefvo ifrån dombordet. Men det som bättre var, de uteblefvo också ifrån osedlighetsnä-

stet, och så gjorde ock alla andra, som annars möjligen kunde hafva ämnat sig dit. På denna vittnesmekanik föll inrättningen inom en månad efter det jag utfäst mig att rubba den; ty alla saker som Arenander der hade, voro under tiden tagna i mät och bortförda. Kort derefter träffade jag hr M. och frågade honom om han ansåg mig hafva hållit mitt hedersord, då icke allenast Arenander, utan hela hans följe var afhyst, och det till och med var rengjordt och rökadt efter dem. — »Jo, Tit. har hållit det på ett d—a vis. Herrn är ibland de menniskor, som hafva en vånplycka i allt hvad de företaga sig.» — »Säg icke det. Hvad som skett är just rätta uttydningen på »la force du chose». Gud är rättfärdig och gifver framgång åt det som är rätt. Det är honom och ingen jordisk konungamakt, som jag haft att stödja mig på, och derföre har jag gått segrande ur striden.» — Detta föreföll mot slutet af året 1840, och framemot våren 1841 entledigades hr M. ifrån sin öfverståthållarebefattning, emedan han var inhabil att afkunna dom öfver ett upptråde, som egt rum i metodistkapellet.

Oanmältd vill jag icke heller lemna, att många andra försök under sommaren 1840 gjordes för att få mig medgörlig. Arenander besökte och träffade mig ute på mitt plantage och begärde ett enskildt samtal med mig. Jag förklarade att jag enskildt icke hade något otaladt med honom, utan hvad han hade att säga mig, måste sägas i mina arbetares närvaro. Han beqvämade sig då, fast ogerna, att göra en framställning om att vi måtte blifva vänner. Dertill svarade jag, »att

jag hade ingen benägenhet att blifva vän hvarken med satan eller hans uthalare, utan skulle af alla krafter bjuda till att bekämpa dem.» — »Ja men,» invände han, »jag erbjuder en skälig delning af mina behållna inkomster på etablissementet.» — »Drag dit pepparn växer! Jag delar hvarken edra blodspenningar eller blodsskulder. Folk! för bort uslingen!» Dagen derefter infann sig en viss expeditionssekreterare L. och helsade ifrån höga vederbörande, och sade att han hade i uppdrag att erbjuda mig samma vilkor, som Arenander dagen förut erbjudit mig, på det att stället måtte få vara i fred för mig.» — »Det väcker min förundran att tit., som är en konungens troman, vill befatta sig med ett så smutsigt ärende.» — Härtill svarade han: »att han var en fattig man och behöfde förtjena på hvad sätt som helst, och att han hade fått väl betaldt för sin beskickning.» Jag trodde att man kunde vara fattig och ändå ärlig; men då jag såg att han icke så var, så anmodade jag honom att jemväl gå mitt ärende, som vore något renare och ädlare, så att han icke behöfde att rodna eller blygas för det, och det jemväl emot skälig betalning, som genast erlades, samt säga dem, att jag till en början skulle begagna de medel, som stode mig till buds i den gällande kyrkolagen, att varna både Arenander och hans anhang för utsväfvande och liderlig lefnad och, om detta icke hjälpte, vidtaga den ena åtgärden efter den andra, som ledde till bannlysning och dermed i sammanhang stående landsförvisning. Derefter fick jag vara i fred för efterhängsna mellanlöpare, ända tills på

hösten, då den förut omnämnda rättegången pågick och var nära sitt slut. Jag inhändigade då ett bref ifrån en nära anförvandt, som underrättade mig derom: »att öfverståthållaren var högst ond på mig för det jag stämt honom till kämnersrätten (hvilket likväl icke var förhållandet) och i min stämning inblandat förebräelser emot honom, hvilket han menade vara högst oskickligt gjordt, enär M. alltid visat sig vara min vän o. s. v. *)

*) Det som är uteslutet af brefvet och antydt med o. s. v., innehöll en förebräelse mot mig såsom otacksam, enär M. lagt sig ut för mig hos Konungen i en pennin-gefråga. Dermed förhöll det sig så, att Konungen öfvertalat mig att teckna mitt namn såsom låntagare och därefter anskaffa tvenne borgesmän för en lånesumma, stor 3,500 r:dr b:ko i Krigs-kollegii gamla mötespass-
 volanskassa. Med dessa penningar skulle premier-löjtnanten von Schantz', som kommit i delo med 11 af sina kamrater i samma tjänstegrad, dåliga affärer rangeras, så att han, som var en duglig sjöofficer, den der hade en framtid för sig, icke måtte tvingas att först göra cession och sedan taga afsked. Detta lån skulle af Konungens handkassa amorteras med 500 r:dr b:ko om året, under loppet af sju år, hvarom gafs en särskild not till Kongl. Krigs-kollegium, undertecknad: Carl Johan. Af denna not tog jag en afskrift mig och borgesmännen till säkerhet. Amorteringen hade fortgått ordentligt under 4 å 5 års tid. Men då jag genom rättegången mot skötebarnet Arenander hade blifvit missbaglig, så räknade man icke för rof, att tukta mig genom att försomma den insättning, som skulle verkställas för Krigs-kollegii räkning. Jag blef lagsökt för återstoden jemte upplupen ränta i Öfverståthållare-embetets kansli. Tidigt på morgonen sjelfva inställelsedagen gick jag upp till herr M., som var chef både för Krigs-kollegium och Kanslit och frågade honom hvad som var meningen med agsökningen, då han väl visste att jag var Krigs-kollegium ingenting skyldig? — «Det ger jag d—n. Kollegium har Tit. revers och på den är Tit. stämd och blir dömd

Jag hade bort göra ingenting annat än vända mig till konsistorium och erkebiskopen, som fått agera i mitt ställe, och att jag bordt sätta mig i lugnet och låta allt gå som det kunde, sedan stadens högsta styresman indirekt tillstadt huset. Wallin (erkebiskopen) blundade för ett dylikt — och var dock en nitisk lärare. »Det är illa att sådana hus finnas, men tyvärr finnas de i alla stora städer, såsom »mala necessaria» (ett nödvändigt ondt) för att ej störa familjers lugn. Arenander är en qvick och illistig man: han har ingenting att förlora, men han öfversölar bror med smuts

skyldig att betala.“ — “Nej, herr General! på den blir jag icke dömd skyldig att betala; ty jag har här på fickan en bestyrkt afskrift af Konungens not, i hvilken han iklädt sig betalningsskyldigheten. Med denna not gör jag saken tvistig och får den förvisad till domstol, som icke lär kunna underlåta att förklara mig fri från krafvet.“ — “Är herrn galen?“ — “Nej gudskelof, jag är det icke; men kunde väl bli' det, om så nedriga anläggningar emot mig, som den nu varande, skulle hafva framgång.“ — “Besinna hvad ni gör! Ni blottställer Konungen och sviker i så måtto er undersåtliga pligt!“ — “Jag har icke börjat den här leken. Det är icke han utan hans dåliga rådgifvare, som äro upphofvet till den. Jag blott försvarar mig, hvilket är både min rätt och min skyldighet. Det är icke blott medborgaren, som svurit Konungen trohetsed, utan det är afven Konungen, som svurit sina undersåter trohet, då han aflaggt en högtidlig ed, att osvikligt hålla Rikets Grundlagar, der det tydligt står i 16 § R. F. att Konungen ingen skall förderfva eller förderfva låta.“ — “F—n regera detta. Det blir allvarsammare än hvad jag trodde. Kunna vi inte komma öfverens att herrn låter bli gå upp i Kanslit, utan låter döma sig contumaciter. I detta fall lofvar jag på min ära och hedersord, att rangera så att vagnen skall komma i sina gamla hjulspår.“ — “Jag anser herr generalens ära och hedersord lika litet värda i denna sak som i den Arenan-

och ovett och förderfvar i så måtto brors framtid o. s. v.» Brevet var af den 19 Oktober 1840. Dagen derpå yttrade jag följande: »Till svar å gårdagens bref, får jag anföra: Hvad beträffar öfverståhållaren, så har jag hvarken stämt honom eller på annat sätt bemött honom inhumant. Huru han deremot behandlat mig och Adolf Frediks församling, som han vägrat sanction på ett i laglig väg tillkommet och på gällande lag grundadt socknestämmobeslut, är något som icke faller mig utan honom till last. Socknestämman och kyrkorådet anlätades dess-

derska, med hvilken den står i ett oskiljaktigt sammanhang, och låter icke bedåra mig af sådant tomt prat.« — «Huru skola vi då göra för att rangera denna ömtåliga sak.» — «Jo, herr generalen kan uppkalla verkets ombudsman, Nicolas Lindberg, som utverkat sig stämning på mig och befalla honom gå upp i kanslit och återkalla stämningen samt sörja därför att saken blir rangerad i enlighet med den kungliga noten. Fast denne man är fattig likasom jag, så är han en hederlig man, på hvars ord jag vågar lita.» Saken uppgjordes och jag hade icke vidare någon olägenhet för densamma från Krigs-kollegii sida. Men man handlade svekfullt emot mig i de affärer, som jag i öfrigt hade med herr von Schantz, så att jag allt till denna stund känner olägenheten af de löften som gåfvos mig och som icke voro skriftliga. Hade icke Gud och godt folk bistått och hjälpt mig, så hade jag ovilkorligen varit medborgerligt förlorad på dessa svikna löften. Det framlyser häraf, att man icke var noga om medlen för att framfå en smutsig och dålig sak. Emedlertid var detta den tjänst, hvaraf M. hade berömt sig för den nära anförvanden, som till mig aflät det anförda bannebrevet. Hvilken af oss det var som gjorde den andre en tjänst, lemnar jag till läsarens eget ombepröfvande. Tjensten var åtminstone icke något att skryta med eller berömma sig af, då han dertill var tvungen och nödd.

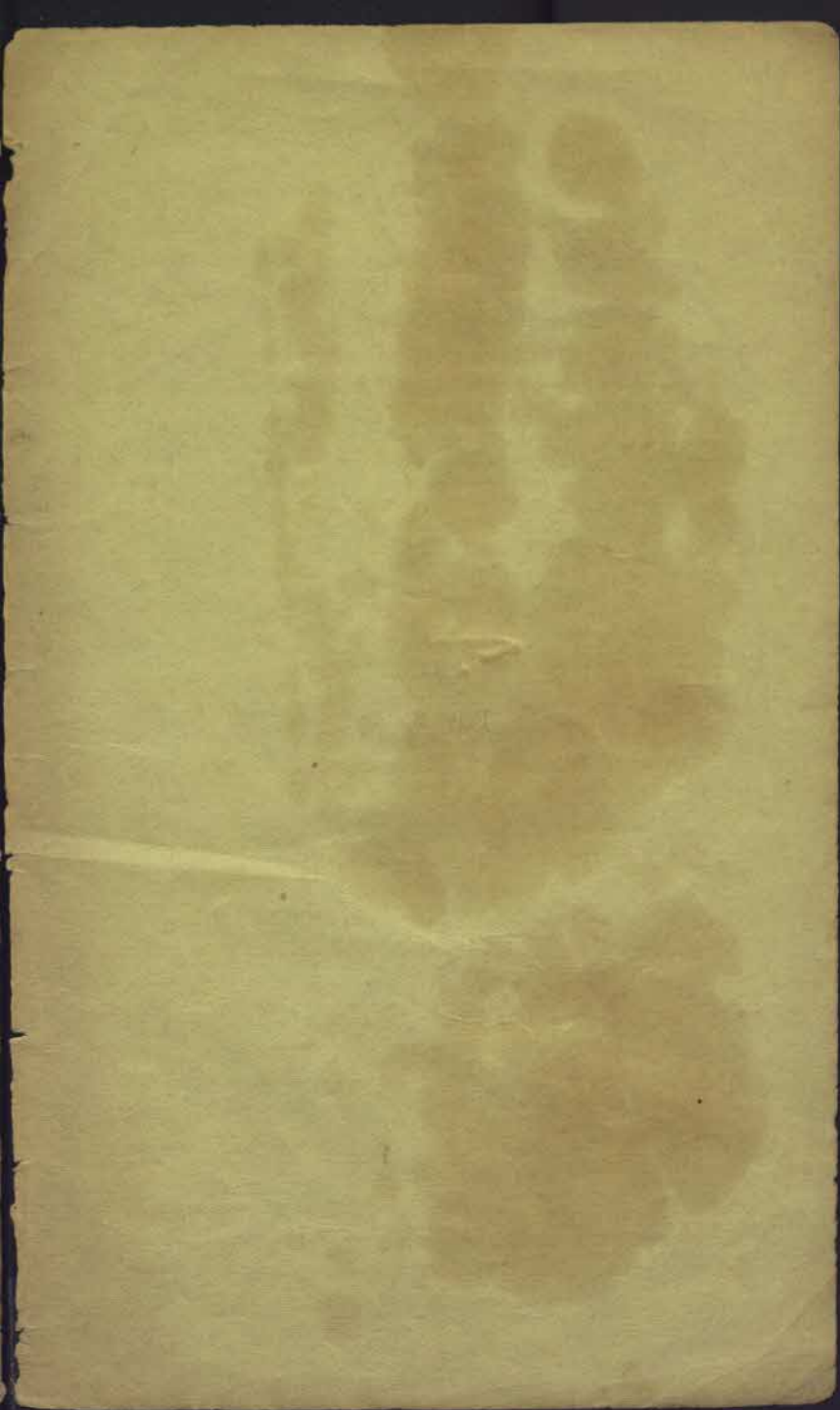
utom icke i otid, enär både jag och de mest aktade af mina församlingsboar gjorde förut minst 10 gånger föreställningar om vådan af den Arenanderska inflyttningen, visande att den fattiga församlingens fattigvård ej talde en sådan tillökning af uslingar, som, ehuru blott 20-åriga, inom 2 å 3 år skulle vara så förstörda att de hvarken på ärligt eller oärligt sätt kunde föda sig. Att vanäran af denna styggelse drabbar öfverståhållaren är tydligt, men felet är dock icke mitt utan hans, som hvarken velat lyssna till vänskapliga föreställningar, billiga fordringar från församlingens sida, eller gällande lagars kraf. Min presterliga öfvertygelse hänger ej så lös, att den fladdrar för några vindfläktar hvarken från höjderna eller dalarne. Jag gör min pligt, obekymrad om följderna, och bryr mig icke det minsta om huru W. uppfattat sin. I sin tidigare ålder talde icke han heller en sådan styggelse. Har han uppsåtligen blundat, så får han derföre svara sjelf. Gud känner och dömmar oss alla. Det fordras från hans sida intet annat af skaffarena än att de äro trogna. Jag rättar mig efter Guds ord, äfven der det för den menliga beräkningen synes som en galenskap, ty jag vet att Guds galenskap är visare än människors klokskap. Gör jag så, då vet jag att, ehvad jag lefver eller dör, hör jag Herranom till, och då må världen smäda bäst den vill och behagar. Herkules rensade Augias stall och blef ej derigenom nedsatt. Jag leder lagens och samhällsordningens klara flod in i styggelsens hem för att rensa det. Det är alltid mera berömvärdt att rensa ut smutsen, än att för-

gas i den. Det är allt hvad jag har att anföra till mitt försvar.»

Såsom man kunde vänta sig föll domen i Stockholms stads kämnersrätts första afdelning i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad hr lagman L. förutspått. Ordföranden och primariekämnnären O. voro fullkomligt ense om att ställa denna s. k. mörka sak under framtiden, då den kunde yttermera uppenbar vara, hvilket förekommer mig icke allenast såsom ett uppenbart hån emot den då gällande lagen, utan tillika som ett ampelt tillståndsbref för A. att fortsätta den väg han beträddt. Det var blott skada att deras tjenstaktighet och benägenhet att gå vederbörande tillhanda tjenade till ingenting, emedan osedlighetsnästet, på sätt redan upplyst blifvit, var totalt upplöst och tillintetgjordt. Den yngsta ledamoten, hr M., var dock af skiljaktig mening och ansåg full bevisning emot A. vara astadkommen; hvarföre han dömdo honom efter lagens hela stränghet att för sitt brott straffas med kåkstrykning och hållas till (3 års) tukthus. Öfver det slut, hvartill rättens pluralitet kommit, anförde jag besvär i K. M:ts Svea hofrätt och yrkade ändring i enlighet med yngsta ledamotens votum. Svea hofrätt fastställde pluralitetens utslag, men detta hindrade mig icke att besvara mig i högsta domstolen. Då dessa besvär dit inkommit, hade vederbörande, som utan tvifvel icke väntade sig något annat, än att yngsta ledamotens i Rådhus-rätten votum skulle blifva fastställt och tjena till efterrättelse, mycket brådtom att förse A. med respensionar, hvilka sades vara gifna i utbyte mot det skriftliga privi-

legium, han hade att hålla liderligt hus, hvilket privilegium han hotat att anföra till sitt försvar inför högsta domstolen. Med detta nobla understöd begaf han sig till Finland, der det sades att han ett och annat år fortsatte den rörelse, han här hade begynt. Der dog han till följe af fylleri och andra utsväfningar. Sedan det blifvit bekant att han aflidit, blef jag uppkallad i nedre revisionen, och tillfrågad om jag yrkade målets fortgång, sedan min vederpart dels expatrierat sig sjelf genom att rymma till ett främmande land och dels i detta land med döden afgått. Hårtill svarade jag, att sedan jag vunnit hvad jag åsyftat, skandalens tillintetgörrelse, så ansåg jag det onyttigt att fullfölja målet längre, helst jag hade mig noggsamt bekant, att högsta domstolens praxis vore den, att, när part dött under rättegången, målet alltid afskrefves.

Min ihärdighet hade jemväl den goda påföljden, att det andra osedlighetsnästet upphörde samtidigt med Arenanders; ty Carlströmskan gick upp i poliskammaren och öfverlemnade sitt privilegium till hr L., som frågade henne hvarföre hon tillbakalemnade detta dokument, hvilket tillskyndat henne rätt vackra inkomster, utan att hon haft den minsta olägenhet? Dertill svarade hon: »Den intolerante prest-d—n har nu bragt det derhän att den hederlige Arenander varit nödsakad rymma öfver till Finland, och jag har ingen lust att fortsätta en sådan rörelse längre, sedan det visat sig att polisen är för vanmäktig till att skydda godt folk, som uträttar dess ärenden. Jag har medel nog till att försörja mig till döddagar och ämnar icke låta

Pris: 35 öre.

